

Організаційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні

Тема 3

Організаційно-правові основи місцевого самоврядування

Під основами місцевого самоврядування розуміють об'єктивно сформовані в суспільстві економічні, соціальні, фінансові, правові та інші можливості й умови, сукупність яких утворює той базис, на якому будується місцеве самоврядування. Виділяють такі види основ:

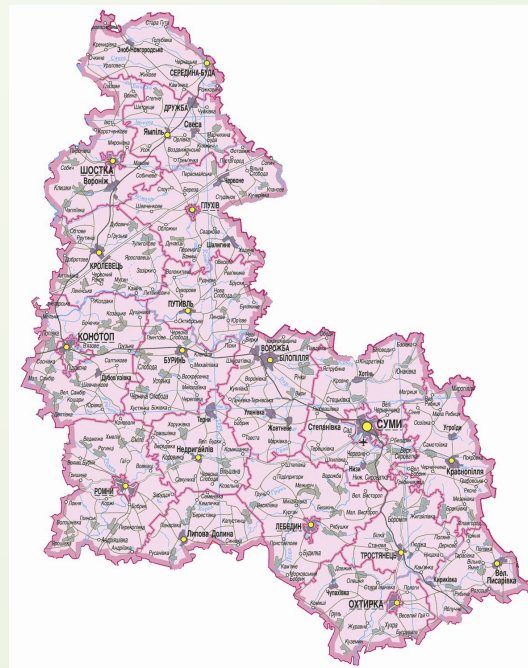
- Правові;
- Територіальні;
- Матеріально-фінансові.

Правова основа

- Конституція України,
- Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування»,
- Всесвітня Декларація місцевого самоврядування
- «Про місцеве самоврядування в Україні»,
- «Виборчий кодекс України»,
- «Про статус депутатів місцевих рад»,
- «Про службу в органах місцевого самоврядування»,
- «Про добровільне об'єднання територіальних громад»

Територіальна основа

визначені адміністративно-територіальні одиниці – село, селище, місто, район у місті, район, область

Матеріальна і фінансова основи

рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, пенсійні фонди, частка в майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення, місцеві енергетичні системи, громадський транспорт, системи зв'язку та інформації, передане в комунальну власність іншими суб'єктами власності, та будь-яке інше майно, рухомі та нерухомі об'єкти, які на праві власності належать територіальним громадам, а також кошти, отримані від відчуження об'єктів права комунальної власності

Територіальна громада –

- первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
- Вона являє собою жителів, об'єднаних постійним проживанням в межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Територіальна громада –

Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” також дає визначення територіальної громади. Відповідно до ст. 6,

- “...первинним суб’єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста; територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об’єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову; територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об’єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об’єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом...”

Територіальна громада –

- це сукупність громадян України, які спільно проживають на певній території, мають визначений законодавством правовий статус, ідентифікують себе з нею і мають спільні інтереси.

Шевчук Богдан Михайлович кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Підходи до визначення територіальної громади:

- **правовий підхід**, при якому територіальну громаду визначають як право громади на самостійне управління місцевими справами;
- **політологічний підхід**, при якому зосереджують увагу на процесі реалізації територіальною громадою власних інтересів.

Основні ознаки територіальної громади:

- інтеграційна
- територіальна
- інтелектуально-комунікативна
- функціонально-цільова
- організаційна
- майнова
- історико-культурна

Основні ознаки територіальної громади:

- **Інтеграційна ознака** – територіальна громада виступає як сукупність фізичних осіб, при чому законодавче застосування узагальнюючого терміну «жителі» дає підстави включити до її складу не лише громадян України, але й іноземних громадян і осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах;
- **Інтелектуально-комунікативна ознака** – в територіальних громадах існує система різноманітних інтересів, соціальних зав'язків і відносин. Їхня дія призводить до утворення громадської інфраструктури громади, до якої можна віднести різноманітні організаційні форми та інститути, спрямовані на задоволення потреб та інтересів членів громади, - громадські об'єднання, засоби масової інформації, органи самоорганізації населення, підприємства, організації, суб'єкти підприємницької діяльності тощо;
- **Організаційна ознака** – територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування запроваджує організаційну систему – сукупність інститутів і форм здійснення місцевого самоврядування. Її складовими виступають система форм безпосереднього здійснення громадою місцевого самоврядування та системи органів і посадових осіб місцевого самоврядування;

Основні ознаки територіальної громади:

- ▣ **Територіальна ознака** – громада формується як сукупність тих осіб, що пов'язані з територією певного населеного пункту фактом постійного проживання;
- ▣ **Майнова ознака** – є важливим елементом правового статусу територіальної громади, що характеризує її як суб'єкт права комунальної власності. Громада має право володіти, користуватися і розпоряджатися на свій розсуд у своїх інтересах належним їй майном як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування;
- ▣ **Історико-культурна ознака** – територіальна громада зазнає впливу чинників історико-культурного характеру, під дією яких формуються соціокультурні надбання, що шануються громадою як особлива цінність: звичаї, традиції, свята. Історичні, культурні і інші особливості та традиції територіальної громади відображає її символіка – герб.

Основні ознаки територіальної громади:

Функціонально-цільова ознака – територіальна громада має самостійні функції та компетенцію у вирішенні питань місцевого значення, що визначають особливе місце та роль цього суб'єкта в системі місцевого самоврядування.

Функції територіальних громад являють собою основні напрями діяльності цих соціальних спільнот щодо реалізації місцевих інтересів шляхом вирішення в межах Конституції і законів України питань місцевого значення.

Систему функцій громад становлять:

- **об'єктні** — соціальна, політична, економічна, екологічна функції
- **управлінські** — установча, нормотворча, контрольна.

Об'єктні функції територіальних громад:

Соціальна функція – це напрям діяльності територіальної громади, пов'язаний із задоволенням потреб життєзабезпечення її членів, створенням умов вільної реалізації членами громади їх вікових, фахових, культурних, національно-етнічних, релігійних та інших інтересів, з розвитком системи соціальної взаємодії.

- ▣ **Політична функція** – виступає одним з основних напрямів діяльності громад як інституції не лише громадянського суспільства, але й правової держави, зміст якого становить здійснення на місцевому рівні особливої форми публічної влади.
- ▣ **Економічна функція** – характеризує діяльність територіальних громад щодо формування достатньої для задоволення потреб громад та їх членів матеріально-фінансової бази та здійснення заходів з ефективного її використання.
- ▣ **Екологічна функція** – охоплює напрям діяльності, пов'язаний з підтриманням безпечного для життя і здоров'я громадян навколишнього середовища, доцільним, ефективним і дбайливим використанням належних громаді природних ресурсів

Суб'єктні функції територіальних громад:

- ▣ **Установча функція** – представницькі органи місцевого самоврядування реалізують її на пленарних засіданнях місцевих рад, де вирішують питання про кількісний склад ради, внутрішню структуру і персональний склад комісій ради, її виконавчих органів, апарату ради та її виконавчих органів, забезпечуючи у такий спосіб принцип організаційної самостійності місцевого самоврядування;
- ▣ **Нормотворча функція** – органи місцевого самоврядування приймають нормативні акти локального характеру, розробляють і приймають статут територіальної громади, регламент ради, здійснюють правове регулювання комунальних відносин у межах повноважень, передбачених законодавством;
- ▣ **Контрольна функція** – представницькі органи місцевого самоврядування здійснюють контрольні заходи щодо перевірки діяльності посадових осіб, виконавчих органів місцевого самоврядування і депутатів відповідних рад. Ці заходи здійснюються у вигляді заслуховування звітів, повідомлень, розгляду депутатських запитів, прийняття рішення про дострокове припинення повноважень посадових осіб місцевого самоврядування, діяльності тимчасових комісій місцевих рад.

Територіальна громада

Реалізує належне їй конституційне право на здійснення місцевого самоврядування безпосередньо та через органи місцевого самоврядування до форм безпосередньої демократії належать:

- ❑ **Місцеві вибори** – форма прямого волевиявлення громадян, за допомогою якої відбувається створення сільських, селищних, міських, районних та обласних рад, обрання сільських, селищних та міських голів;
- ❑ **Місцевий референдум** – форма волевиявлення територіальної громади з питань місцевого значення, а також форма нормотворчої діяльності цього суб'єкта місцевого самоврядування, яка дає змогу громаді безпосередньо здійснювати управління місцевими справами;
- ❑ **Загальні збори громади** – скликаються у міру необхідності за місцем проживання громадян для обговорення найважливіших питань місцевого життя;
- ❑ **Громадські слухання** – право зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час таких слухань члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, які належать до відання місцевого самоврядування;
- ❑ **Місцеві ініціативи** – право ініціювати розгляд у раді будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування.

Дякую за увагу!